

AJALOO AINEKAVA

gümnaasiumi 11. klassile

1. Eesmärgid:

Ajalooõpetuse eesmärk on kujundada õppijaid, kes on suutelised analüüsima ja mõistma maailma, milles nad elavad, ning tunnevad asjaolusid ja sündmusi, mis on maailmas juhtunud. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks teadmisi oma kodukoha ning maailma minevikust ja kultuuripärandist ning erinevatest väärtussüsteemidest. Aine vahendusel hakkab õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikusündmusi ning -protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Eesmärgid:

- Õpetada õpilast nägema ja tundma üldajaloo põhiprobleeme
- Õpetada õpilast leidma ja kriitiliselt hindama informatsiooni (allikad), kaart kui ajalooallikas
- Õpetada õpilast koostama referaate ja õpimappe ning analüüsima oma õpiprotsessi /avardada silmaringi
- Tutvustada õpilastele maailmaajaloo olulisemaid sündmusi ning näidata nende mõju ulatumist tänapäeva / arutluste koostamine
- Õpetada uurimistöde koostamist, viitamist ja struktureerimist
- Õpetada võimalusi tõhusamalt omandada õppematerjali, seda süstematiseerida ja integreerida juba olemasolevate teadmistega ning leida õpilase jaoks sobivaimad õpistiilid.

2. Õppesisu

1. I kursus „Üldajalugu“

1.1. Antiikaeg

- Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena.
- Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu.
- Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon. Homerose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst.
- Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud.
- Makedoonia tõus ja hellenism: Aleksander Suur.
- Rooma riigi teke. Rooma vabariik ja selle korraldus. Rooma tõus suurriigiks: armee. Caesar.
- Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma.
- Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst.
- Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.

- Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

1.2. Keskaeg

- Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus. Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke.
- Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur. Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine.
- Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan.
- Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus.
- Vaimulikud ordud. Ketserlus. Ristisõjad.
- Ülikoolid ja skolastika

1.3. Uusaeg

- Uue maailmapildi kujunemine: renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ning tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon.
- Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine.
- Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale: valgustus. Viini kongress.
- Rahvosluse tõus ja rahvusriikide teke.
- Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna tunnused. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

2. II kursus „Lähiajalugu III – 20. sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm“

2.1. Eluolu ja kultuur.

- Ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad: sotsialism, liberalism, noorsooliikumine, kodanikuõiguste liikumised, keskkonnakaitse. Ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiate avaldumine kultuuris.
- Muutused eluolus: naiste emantsipatsioon, sport, mood, massikultuur, kodumasinad. Teaduse ja tehnika areng: autoajastu, raadio, televisioon, arvuti, internet, kosmoseajastu.
- Kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned: kunst, kirjandus, arhitektuur, muusika.
- Mitmekultuurilisuse kontseptsioon. Poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule.

2.2. Sõja ja rahu küsimus

- Suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht.
- Rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO. Uue maailmakorra loomise katsed.
- Konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel.
- Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös.

2.3. Inimsusevastased kuriteod

- Massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured. Koonduslaagrid, GULAG. Küüditamised.
- Natsismikuriteod.
- Kommunismikuriteod.
- Genotsiid, etnilised puhastused

2.4. Muu maailm

- Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed.
- Uute vastasseisude kujunemine, terrorism. Islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega.

3. Õpitulemused

11 klassi lõpetaja:

- 1) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost antiikaja näidete põhjal;
- 2) selgitab antiiktsivilisatsioonide tähtsust maailma ajaloos antiikaja näidete põhjal ning mõistab antiigipärandi olulisust tänapäeval;
- 3) tunneb ning võrdleb demokraatliku ja aristokraatliku linnriigi, Rooma vabariigi ning keisririigi toimimise põhimõtteid;
- 4) iseloomustab religiooni ja mütoloogia osa antiikaja inimese maailmapildis ning kristluse tekkelugu ja kujunemist riigiusuks;
- 5) kirjeldab näidete abil antiikkultuuri saavutusi, toob esile seosed antiikkultuuri ja Euroopa kultuuri kujunemise vahel, töötab ajastut iseloomustavate allikatega ning hindab neid kriitiliselt;
- 6) näitab kaardil Kreeka linnriike ja hellenistliku kultuuri levikuala ning Rooma riigi laienemist;
- 7) teab, kes olid Homeros, Herodotos, Sokrates, Platon, Aristoteles, Perikles, Aleksander Suur, Romulus, Caesar, Augustus, Constantinus Suur, Jeesus ja Paulus, ning iseloomustab nende tegevust;
- 8) teab ja kasutab kontekstis mõisteid: polis, aristokraatia, türannia, demokraatia, hellen, barbar, kodanik, senat, konsul, vabariik, keisririik, patriits, plebei, Piibel, Vana Testament, Uus Testament, Rooma õigus.
- 9) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemuslikku seost keskaja kontekstis;

- 10) iseloomustab keskaja ühiskonda ja eluolu ning analüüsib kriitiliselt keskaja erinevaid teabeallikaid;
- 11) kirjeldab kiriku osa keskaja ühiskonnas ja kultuuris ning inimeste mõttemaailma kujundajana;
- 12) teab linnade tekkimise põhjusi ja iseloomustab, kuidas funktsioneeris linnaühiskond;
- 13) kirjeldab islami teket ja levikut ning väärtustab islami kultuuripärandit;
- 14) teab ristsõdade põhjusi ja tulemusi ning mõju kultuurile ja väärtushinnangutele;
- 15) iseloomustab keskaegsete ülikoolide tegevust;
- 16) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: kirik, klooster, vaimulikud ordud, ketserlus, inkvisitsioon, ristsõjad, läänikord, naturaalmajandus, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, skolastika, koraan;
- 17) teab, kes olid Muhamed, Karl Suur, Innocentius III ja Aquino Thomas, ning iseloomustab nende tegevust;
- 18) mõistab riigi, kultuuri ja ühiskonna olemusliku seose ning väärtushinnangute muutumist uusajal;
- 19) kirjeldab uut maailmapilti ning selgitab renessansi, maadeavastuste ja reformatsiooni osa selle kujunemisel; analüüsib kriitiliselt erinevaid teabeallikaid;
- 20) teab, mis mõju avaldasid Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni reformid Euroopale;
- 21) iseloomustab industriaalühiskonda ning analüüsib selle mõju inimeste igapäevaelule;
- 22) näitab ja analüüsib tähtsamaid uusajal toimunud muutusi Euroopa poliitilisel kaardil;
- 23) tunneb teaduse ja tehnika arengu põhijooni ning tähtsamaid saavutusi uusajal;
- 24) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: renessanss, humanism, reformatsioon, absolutism, parlamentarism, valgustus, revolutsioon, reform, kapitalism, kolonialism, urbaniseerumine, sotsialism;
- 25) teab, kes olid Leonardo da Vinci, Christoph Kolumbus, Fernao de Magalhaes, Martin Luther, Louis XIV, Voltaire, George Washington, Napoleon, Karl Marx ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust.
- 26) teab tähtsamate ideoloogiate põhiseisukohti ja iseloomustab nende mõju ühiskonnale;
- 27) teab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist igapäevaelus;
- 28) analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;
- 29) analüüsib, mis asjaoludel kujunesid ja muutusid inimeste hoiakud ning väärtushinnangud sõja ja rahu küsimuses 20. sajandi jooksul;
- 30) analüüsib rahvusvaheliste organisatsioonide rolli riikidevahelistes suhetes;
- 31) teab Lähis-Ida kriisikolde kujunemise põhjusi, selgitab kriisi olemust ja püüdeid seda lahendada;
- 32) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: desarmeerimine, võidurelvastumine, patsifism.
- 33) selgitab, mis arengusuunad ühiskonnas tegid võimalikuks inimsusevastaste kuritegude toimepaneku;
- 34) mõistab inimsusevastaste kuritegude olemust ning nende taunimise ja valtimise vajalikkust;
- 35) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: genotsiid, holokaust, küüditamine, GULAG;
- 36) iseloomustab koloniaalsüsteemi toimimist, selle lagunemise põhjusi ja tagajärgi;
- 37) analüüsib uute vastasseisude kujunemist maailmas pärast Külma sõja lõppu.

4. Hindamine

- Kujundav
- Jooksev
- Kokkuvõttev

Jooksva hindamise puhul õpilasel peab olema mitte vähem kui 3 jooksvat hinnet, mille alusel moodustub kursuse lõplik hinne.

Jooksev hindamine sisaldab:

- Hinded suulise vastuse eest
- Hinded kirjaliku küsitluse alusel
- Esitluste eest

Iga kursus viiakse läbi vähemalt üks kontrolltöö või mõned kontrolltööd / testid.

Kokkuvõttev kontrolltöö on kohustuslik õpilasele, kellel puudub/puuduvad hinne/hinded jooksva kontrolltöö eest. Õpetaja võib õpilast hinnata vestluse käigus.

Kokkuvõtva kontrolltöö põhjal, mis sisaldab kõiki hindava perioodi teemasid, võib panna kõrgema kokkuvõtva hinde.

Ajaloo hindatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloo sündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusvärsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, analüüsi, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

Hindamise kriteeriumid

5	1) Analüüsib kriitiliselt infot, erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, hindab allika või käsitluse usaldusvärsust, eristab fakti arvamusest; selgitab sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjuseid. 2) Kasutab ajaloolist sõnavara väga heal tasemel. 3) Korrigeerib oma eksimusi, koostab uurimusi ja kaitseb oma uurimistööd. 4) Funktsionaalne kirjaoskus lai (kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine). 5) Osaleb diskussioonis aktiivselt. Osaleb muuseumi tundides aktiivselt. 6) Kasutab IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. 7) Allikaanalüüs - leiab olulise info, oskab selle tõlgendada ja kommenteerida. Leiab info erinevatest teabeallikatest (sh tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega) oskab seda infot kasutada, kriitiliselt hinnata ja analüüsida. 8) Tunneb ajaloolaste mõisteid ja fakte ja oskab kontekstis kasutada. 9) Tunneb ajalooliste ajastute iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi. Tunneb ajalooliste ajastute iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi
---	--

	10) Ajas orienteerumise oskus väga hea - mõistab seoseid, eristab fakti arvamusest.
4	<ol style="list-style-type: none"> 1) Orienteerub erinevatest teabeallikatest. 2) Kasutab ühiskonnast sõnavara piisavalt. 3) Funktsionaalne kirjaoskus piisav. 4) Osaleb diskussioonis. Osaleb muuseumi tundides tihti. 5) Kasutab IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. 6) Allikaanalüüs - leiab olulise info ja kommenteerida. 7) Mõisteid ja fakte tunneb hästi, aga eksib nendes kontekstis kasutades. 8) Ajas orienteerumise oskus hea (mõistab seoseid piisavalt).
3	<ol style="list-style-type: none"> 1) Orienteerub erinevatest teabeallikatest. 2) Kasutab ühiskonnast sõnavara mitte piisavalt. 3) Funktsionaalne kirjaoskus mitte piisav. 4) Osaleb diskussioonis. Osaleb muuseumi tundides haruharva. 5) Kasutab IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. 6) Allikaanalüüs - mitte alati oskab leida olulise info ja kommenteerida. 7) Mõisteid ja fakte tunneb puudulikult ja eksib nendes kontekstis kasutades. 8) Ajas orienteerumise oskus nõrk (mõistab seoseid ebapiisavalt).
2	<ol style="list-style-type: none"> 1) Orienteerub erinevatest teabeallikatest (sh ajalookaardid) ebapiisavalt. 2) Kasutab ajaloolist sõnavara ebapiisavalt. 3) Funktsionaalne kirjaoskus ebapiisav (kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine puudub). 4) Ei osale diskussioonis. Ei osale muuseumi tundides. 5) Ei kasuta IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. 6) Allikaanalüüs - ei leia olulist infot ja ei oska seda kommenteerida. 7) Ajas orienteerumise oskus puudulik (ei mõista seoseid).
1	Üldteadmised ei vasta õppekava nõuetele.

5. Õppekirjandus.

- Aivar Kriiska Anti Selart, Ain Mäesalu, Inna Põltsam - Jürjo, Pärtel Piirimäe. Eesti ajalugu II osa. Avita, 2014.
- erinevad materjalid Internetist

6. Õppevahendid

- allikmaterjalid ja töölehed
- ajalooatlas gümnaasiumile
- vihik